

Vallasek Júlia

EVERLASTING LOVE

Kaleidoszkóp

A naptól felforrósodott deszkán fekszem, lehunyt szemmel pihenek, és hallgatom, ahogy körülöttem egyetlen dallammá olvadnak össze a strand hangjai, a víz csobogása, kekszes zacskó zörrenése, valaki hersegve harap egy almába, egy valószínűtlenül magas női hang kiabál (Jancsikaaa! Jancsikaaaa! Hányszor mondjam, gyere már ki a vízből...), a szomszéd pokrócról át-szűrődő beszélgetés foszlányai, a strand büféjéből ideszűrődő zene. „Open up your eyes / then you realize / here I stand with my everlasting love.”

A tökéletes béke és nyugalom pillanata: nyár, Szováta, valamikor a kilencvenes évek elején. Nem lehet pontosabban meghatározni az időpontot, bő húsz éven keresztül minden nyáron visszatértünk ide, szinte minden megváltozott, de ez az érzés, a sós víz, a napsütötte deszkák illata, a strand egyetlen dallamba olvadó zsongása változatlan maradt.

Szovátáról csak töredékekben tudok beszélni: mint a kaleidoszkóp színes üvegcserépei, minden rebbenésre egy-egy új történet, új emlékfoszlány bukkan fel, sosem állnak össze egyetlen egésszé, de mindig élénken, erős színekkel, illatokkal, hangokkal kísérve jelentkeznek, valóságosabbnak tűnnek, mint a ma történései.

Nyár

Emlékeimben Szovátán mindig nyár van, az állandó napfényt csak rövid időre szakítja meg egy-egy esős óra. Holott amikor először jártam ott, 1989 szeptemberében igazi barátságatlan, esős, hideg napokat fogtunk ki. (Nyaralás idején az ember „kifogja az időt”, mint halász a halat, vagy az idő fog ki rajtunk, és az egyetlen meleg felső állandó használatára kényszerít.) Ahogy teltek az évek, egyre tapasztaltabb nyaralóként felhős napokon először a Cseresznyést kellett megnézni, ha felhők takarták, esett az aznapi úszás, elő lehetett venni a legvastagabb könyveket és a kabátot. 1989 szeptemberében barátságatlan, szürke, esőben ázó hely volt a szovátai nyaralótelep, semmi nem enyhítette az akkori kamasz világfájdalmát. Az örökké zsúfolt

kantinban káposztás hús helyett káposztát és egy darab csontot csapott le elének az asztalra a morcos felszolgálónő, mire apám bánatosan elvakkan- totta magát.

Következő évben, talán mert nem volt hirtelen jobb ötletünk, vagy mert szerettük volna napfényben is látni a Medve-tavat, visszatértünk. Utána pe- dig vagy húsz éven át nem is akartunk többé máshova menni. Persze pén- zünk sem igen lett volna másra, de nem az egyre több 0-val kifejezett árak álltak a háttérben. Szováta nekünk nem fapados megoldás volt a tenger, a Balaton vagy bármi más helyett, hanem maga a megoldás. Emlékeimben Szovátan mindig süt a nap, végtelenített filmen peregnek az „átmeneti idő- szak”, a kilencvenes évek színes-szagos, adalékanyagoktól hemzsegtő, rek- lámfilmekkel megszakított képei. Titan ice: altá viață!

A Fekete Kerítéses Villa

Ha az ember elindul a Medve-tótól, elhalad az (azóta lebontott) Gom- ba örökké sörözőkkel, miccsezőkkel teli terasza mellett, a lépcsők tetején álló kantin előtt (amely csak egy-két évig működött kantinként, a vadka- pitalista pörgéssel rövidesen Panoramic disco lett belőle, attól kezdve kény- telenek voltunk egy 15 centis átmérőjű rezsót is vinni, hogy megoldjuk időnként 8-10 ember napi étkeztetését), majd a hotelvilágnak hátat for- dítva továbbmegy balra, a Patakmajorhoz vezető úton, elhalad a Bernády- villa mellett (a Wikipédia szerint „szecessziós stílusú, napjainkban elhagya- tott és romos épület”, emlékeimben még virítanak a faragott-festett virágok a kék kerítésen, kicsi játszótér van előtte, és a kihúzott kötélen nyaralók törölközőit lengeti a szél), majd tovább megy, hegynek felfele a kanyargós úton, a bükkfák közt megbújó villák között, amikor már kezdené megszu- szogatni a meredek, na, akkor érkezik meg a Fekete Kerítéses Villához. Ki- csit lihegve, mint felolvasó a körmondat végére.

Oda, ahova kamaszkoromban egész éven keresztül vágytam, amikor túl hosszú volt a tél, amikor beázott az összespórolt zsebpénzemből vett diva- tos csizma, ha éppen túl sok, vagy túl unalmas volt az iskola. A villa az év 50 hetében menedék, álombeli kastély az erdő mélyén, kitalált történetek helyszíne, kamaszábrándok aprólékosan felidézhető díszlete.

A Fekete Kerítéses Villa mások számára a Romániai Írók Szövetségének alkotóháza volt, Vila Scriitorilor, hirdette fekete bádogtáblán nagy, sárga betűkkel a felirat.

A Fekete Kerítéses Villáért meg kellett küzdeni, célszerű volt minél ha- marabb telefonálni Bukarestbe és lefoglalni a szobát, többnyire január else-

jén a „Boldogújévet!” után rögtön a „Mikor telefonálsz Țândărica bácsinak?” kérdésnek álcázott felkiáltással köszöntöttük nagyapámat, aki írószövetségi tagként hozzáférhetett a Feketekerítéses egy szobájához. (Nem Țândărica volt a bukaresti illetékes neve, de így emlegettük.) A szobák persze nem voltak egyformák, az évek során kitanultuk, melyiknek mi az előnye, hátránya: akkor volt igazi siker, ha a többihez képest nagyobb alapterületű, napfényes 6-os szobát sikerült megkaparintani. Háromágyas szoba erkélylyel, ahol akár 6-7 ember is elfér, szobára, nem személyre számolták a nagyon is kedvező díjszabást.

Egyik évben néhány beépített, és a megfelelő időszakra szállást kérve nyező íróbarát segítségével több szobában oszlott el a nagycsalád, nagyobbik húgommal külön szobát kaptunk, egy sötét, hűvös és kicsi egyágyas sarokszobát, amelynek nagyapám azonnal a zengzetes Liliomos Leány Luk nevet adta, a kisiskolás unokatestvérek legnagyobb gyönyörűségére. Nekünk a szabadság, a szülőktől, kisgyerekektől való függetlenedés első helyszíne volt az a pár négyzetméter, amikor egy kosztümös filmben az egy ágyban alvó hősnők elfűjják a gyertyát, majd mezítláb a hideg padlón végigszaladva bebújnak a takaró alá, és ott beszélgetnek a sötétben, mindig eszembe jut az apró szobácskánk, ahova sosem sütött be a nap, de az ajtaját bármikor kulcsra zárhattuk.

A szobákat ugyan az Írószövetség tagjainak utalták ki alkotószabadság céljából, de nyáron ott senki nem írt, hacsak a napló- és képeslapírást nem számítom ide. Többnyire írók (értsd: férfiak) nevére szóltak a szobák, de családtagok (értsd: anyák, gyerekek, nagymamák és unokák) laktak bennük, ők főztek az alagsori konyha fatüzeléses sparthertje mellett pletykálgatva. Olyanok is voltak, akik lekvárt, szörpöt főztek be az esténként a villa melletti úton elvonuló málnaszedőktől vett málnából. Mivel emeletenként egy közös fürdőszobán kellett osztozni, gyorsan ment az ismerkedés, egymás bioritmusának, programjának megszokása és tiszteletben tartása. A lépcsőket vastag szőnyegek borították, a lépcsőfordulóban egész alakos tükör volt a strandruha libbenését ellenőrizni akarók öröme és a kisgyerekes nyaralók bánatára. A lépcsőkön többnyire gatyafékkal lecsúzdázó, időnként fejfelé előre lebucskázó gyerekek után hol magyarul, hol románul kiabálták a különféle tiltó és óvatosságra intő, de meghallgatásra sosem kerülő intelmeket.

Voltak visszatérő vendégek, mint mi is, akik tudták, hogy célszerű a nagy bőröndbe kenyérvágókést és evőeszközt is pakolni, mert a lenti konyhában tányérból-pohárból van bőven, de evőeszközből szűkösebb a választék. A

gyerekek együtt játszottak, a felnőttek elbeszélgettek erről-arról, Bukarest és Kolozsvár találkozott a szőnyeggel borított folyosókon vagy a tölgyfa alatti asztal mellett, egymás erkélyére csöpögött a minden öblítés ellenére mégis sós víz a kiakasztott fürdőruhákról, és amikor Kishúg betörte a fejét, rögtön átjött a nyugdíjas orvos-író-nagypapa felülvizsgálni a nyaralótelepi orvos munkáját. Mikor pár évvel később, már felnőttként találkoztunk újra, akkor már a Las Vegas-i táncosnők toalettjének részletes leírásával traktált.

A Fekete Kerítéses Villának a környezete is csodavilág volt, kicsit feljebb ott áll a Romos Villa, minden sétánál arról ábrándoztunk, hogy meg kellene venni, persze a kilencvenes évek gyorsan inflálódó pénzével erre körülbelül annyi esélyünk volt, mint váltott buszok helyett magánjachtal érkezni és kikötni a Mogyorósi tavon. De elég volt átmenni az úton, máris az erdő mélyén jártunk: vízmosások, bükkfák, magasra nőtt sárga virágok felett lustán lebegő, barna pillangók között.

A Fekete Kerítéses Villa ma romház. A visszaszolgáltatások kárvallottja, a hírek szerint tisztázatlan tulajdonjogi viszonyok miatt maradt árván. Az Írószövetség éppen a felújítására készült, amikor kikerült a tulajdonából. Pár évvel ezelőtt bemásztam az elvadult kertbe, a felfeszített és üresen nyikorgó bejárati ajtón át beléptem az épületbe, a hallban építőanyag volt felhalmozva, a hajdani 1-es szobában valakik anno gondosan egymásra rakták, majd mások szétdobálták, összetörték a konyhai eszközöket. A kicsorbult, évek óta porosodó bögrék, tányérok közt még felismerhető volt néhány kanárisárga törölköző.

IBC Sovata felirat a kávéscsészén, vastagabb narancsszín, két vékony barna csík alatt. Húgom is bemászott egyszer a szellemházzá lett Villába, ő hozta el nekem a szemétdombból lett halomból. Tejjel iszom a kávé, így ahhoz kicsi, még a régi „pár korty feketekávé sok cukorral”-korszak terméke, hát virágot tartok benne. Ha lehet, sárgát, hogy felidézze a kötélén lengedező fürdőlepedők és az út menti nagy, sárga virágok emlékét.

Ku-ku-brr!

A Fürdőtelep élete a Strandon és a sétányon zajlott. Ez utóbbinak legfontosabb pontja a fényképész műhelye volt, a korzó szíve, átellenben a kilátóval. Kopott bundájú medve, a kecske és a három gidó s egy tépett tollú golya a csőrén átkötött, piros madzagon lógó, pucér műanyag babával. Az *Amintire din Sovata* feliratos tábla, szabadon elhelyezhető bármelyik kitömött állattal pózoló nyaraló mellé egy szuvenir-fotó erejéig.

A gólya jelentése igen hamar világossá vált számomra, egyszer a teavíz felforrására várva az alagsori konyhában alkalmam volt meghallgatni S. néni részletes beszámolóját arról, hogy milyen volt évekig terápiás céllal járni fürdőzni Szovátára és reménykedni. „M-am îmbătrânit, nu mai cred în minuni, dar ne place aici.” A meddő reménytelenség egyetlen képben számomra egy poros tollú, kitömött gólya, műanyag babával a csőrében.

A kecskét és a gidákat a kisgyerekek szeretik, apró kezek simogatják a fűrészporról kitömött fejeket, pár nap simogatás és a szülők csináltatnak egy fényképet. Gyerkcöcök beállnak a kecskék közé, felíratos tábla eléjük, Ku-ku brr! kiáltja vidáman a fotós hölgy, és el is készült az életre szóló emlék. Persze várni kell rá egy napot, ha sok a munka, akár kettőt is, de utána átvethető a fénykép a megrendelt példányszámban ugyancsak a „Ku-Ku-Brr!”-néninél, ugyanitt.

A helyenként foltozott bundájú medve a legszomorúbb, talán a legrégebbi példánya lehetett a kollekciónak? Akkoriban az állatvédelemről, környezetvédelemről másként gondolkodtunk, talán nem is gondolkodtunk. A strandzuhanynál mindenki samponnal mosta a hajából a sót, közvetlenül a *Sampon, szappant használni tilos!* tábla alatt. Nekünk is van fotónk medvével, emlékszem, legnagyobb unokaként én kerültem a medve mancsai közé. Ambivalens érzés volt a kitömött állat bundájának érintése a meztelen karomon, kicsit olyan, mint először látni erotikus jelenetet filmen, egyszerre néznénk és fordulnánk el tőle. Mosolygok a képen, a tizenévesek „hódítóan magabiztos, felnőtt nőnek akarok látszani, de nagyon hülyén érzem magam közben” mosolyával. Emlékszem, nagybátyámék dalmata kutyáját alig tudtuk odavonszolni a családi csoportképhez.

Kiwiszörp és diákmunka

A kilencvenes évek elején a turizmus fellendülését gombamód elszaporodó kisvállalkozások jelezték a szovátai Fürdőtelepen.

A strand kijáratánál egyik évben egy fiatal házaspár szörpöt árul, csupa élénk szín, egzotikus ízek, kiwi, narancs, kókusz, mesterséges színezőanyagok és aromák, maga a mennyország és a nyugati luxus helyi kivitelezésben. Abban az évben erre költjük a zsebpénzünket.

Megszaporodnak az angol nyelvű feliratok, a szendvics szónak öt, mind hibás angolsággal leírt változatát sikerül összegyűjteni egy esti séta alkalmával, a főtt kukorica, vattacukor és hosszas sorban állással megkaparintott kürtős kalács mellett megjelenik a pizza, a hamburger és a hot dog is, a pattogatott kukorica pedig popcornná avanszált. A buszállomás melletti

picur vendéglőben, ahol szalmakrumplit eszünk reszelt sajttal, Kólát és „Szőke kólát” (Fanta) is lehet kapni. A nagy sajtóéhség ideje ez, az újság-árusnál reggel hosszú sor várja az újságokkal érkező autót, többen vesznek újságot, mint a telep egyetlen vegyesboltjában élelmiszert, amiért szintén sorba kell állni. A nyolcvanas évek gyötrelmes sorban állásai után ez a boldog sorban állások ideje, állunk kígyózó sorokban a strandpénztár előtt, főtt kukoricáért, a cukrászdában habos sütiért, a postán, amikor haza akarunk telefonálni. Az egyik fülke ajtaján kopott Miki egér, mindig azt célozzuk meg, az a menő!

A piacon eleinte az elmaradhatatlan korondi cserép és taplósapka mellett még krumplit, murkot, borsót, almát is árulnak, aztán a zöldségek helyét átveszik a török, kínai, orosz bóvli/szuvenir árusok.

Eleinte működik a fürdőtelepi könyvtár, klasszikusok megsárgult példányait lehet kikölcsönözni, de adományból vagy honnan feltűnik néhány példány a kilencvenes évek elejének magyar ponyvairodalmából is. *Guldenburgok öröksége* meg *Szerelem első vérig* számárfüles példányai, Agatha Christie és a *Kritérium Horizont sorozatának* példányai várják a polcon az olvasókat Jókai meg Mikszáth mellett. Eleinte működik a mozi is, mindig megnézzük, milyen filmet vetítenek, de sosem megyünk el, majd egyszer, ha esik az eső és unatkozunk. Sosem unatkozunk. A mozi mellett öreg, nyikorgó ringlispál, a kicsik kedvenc helye. Elefántok, lovak, néhány kiskocsi róják fásultan a köreiket a recsegő hangszóróból kiszűrődő zenére. Nincs fix órarend, ha összegyűlt néhány gyerek, elindítják a gépet. Valahányszor arra járunk, Kishűg átmászik a kábeleken, és megsimogatja kedvence, a Bundi nevű kék elefánt fejét.

Szováta nekünk a pihenés ideje, a nagy alvásoké (SOHA nem vagyunk képesek 10-re lemenni a tóhoz), az időt megszüntető lebegése a zöld vízben. Itt találkozom először keményen dolgozó tizenévesekkel. Velem egyidős fiúk-lányok hordják az edényeket a kintinban, nyitják-csukják a kabinokat, szedik össze a szemetet a strandon. Valahogy vagánynak tűnik ez az egész, interjú készítenek velük, a kilencvenes évek eleje a diákújságírás aranykora is, és ezek a szorgos tizenévesek izgalmas témának tűnnek. Haverkedünk, beszélgetünk, paradox módon kicsit irigylem a szabadságukat, amit a munka biztosít számukra. Vendégek vagyunk, nyaralók, kívülállók, de minden évben visszatérünk, és ezekkel a beszélgetésekkel egy kicsit közelebb kerülünk a helyhez. Értesülünk arról, hogy mik a tanulópincér tervei a jövőről, anyám a pokrócon ülve pótvizsgára készíti fel angolból az egyik kabinos lányt, és miután a strand bejáratánál dolgozó megemlíti, hogy „az-

tán a kicsiket nem számoljuk”, a négy gyerekjegy helyett csak kettőt veszünk, a két legkisebb ingyen, „csőpostán” jár fürdőzni.

Későn, 14 évesen a Medve-tóban tanulok meg úszni, attól kezdve az „ajánlott fürdési idő” kifejezés semmilyen jelentéssel nem bír számomra. A sós víz csípi és gyógyítja a sebeket, a bőr alatti láthatatlanokat is. A tó hatalmas, nagyobb, mint az óceánok vize, nem térben, időben végtelen. Akkor még úgy éreztem, az ember csak úszik benne és biztonságban van, hiszen délután meg holnap meg holnapután, és ha lejárt az idei nyaralás, akkor jövőre is visszatér majd ugyanide. Mindig ugyanebbe a nyárba, ugyanebbe a napsütésbe, mindig ugyanígy lehet majd lebegni a vízen, heverni a naptól felforrósodott deszkán, hallgatni, ahogy egyetlen dallammá olvadnak össze a strand hangjai. „Open up your eyes.”

TEMESVÁR – TIMIȘOARA – TEMESWAR

Csutak István

A VÁROS, AHOVA HÍVLAZ

*Mottó: „aki Budát elfoglalta, az csak egy várost kapott, aki azonban Temesvárt bódította meg, az egész országot nyert.”
(Henrik Ottendorf: Von Wien auff Temeswar, 1663)*

Magyar királyi székhely volt, Hunyadi János székhelye volt, először esik el, „...magas tornyokkal és nagy templomokkal van teli, egészen csodaszerű”, másodszer esik el, regionális fejlesztési projekt központja, Románia legurbánusabb városa, ipari parkot kap, vízi úton keresztül rákapcsolódik Közép-Európa hajózható útvonalaira, a Habsburg Birodalom első, teljes egészében közművesített városa, kórházat épít, amikor Bécsnek még nincs, Bécs és Budapest után, állandó színházi társulatot tart, elsőként kap közvilágítást, bemutatja a *Varázsfüvolát*, *Appendixet* ad a tudománynak, elsőként alapít nyilvános kölcsönkönyvtárat, elsőként vezeti be Közép-Európában a himlő elleni oltást, Strauss-koncertet szervez a sörgárban, betiltja